

Çölyak Hastal??? Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Çölyak Hastal??? Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19328>

Özet

Çölyak Hastalığı Ölçeği (ÇHÖ), özgün adı **Celiac Disease Questionnaire (CDQ)** olan, çölyak hastalarının yaşam kaliteleri üzerindeki hastalığa özgü etkileri değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, Aksan ve arkadaşları tarafından 2015 yılında Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik/güvenirlilik çalışmaları yapılmıştır. Uyarlama çalışması, ölçeğin 28 maddeden ve Duygu, Gastrointestinal Semptomlar, Endişeler ve Sosyal Problemler olmak üzere dört ana faktörden oluştuğunu doğrulamıştır.

Ölçek, hastaların duygusal durumları, fiziksel semptomları ve sosyal kısıtlamaları ölçmek için tasarlanmıştır. ÇHÖ, 7'li Likert tipi derecelendirme kullanılarak yanıtlanmakta olup, klinik uygulamalarda ve araştırmalarda Çölyak Hastalığı yönetiminin izlenmesi ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Çölyak Hastalığı Ölçeği, CDQ, Yaşam Kalitesi, Gastrointestinal Semptomlar, Çölyak Hastalığı, Psikometri, Uyarlama, Hastalığa Özgü Yaşam Kalitesi.

Yazarlar

Ayşegül Aksan, S. M. Mercanlıgil, W. Häuser, E. Karaismailoğlu.

Amaç

Çölyak Hastalığı Ölçeği'nin temel amacı, çölyak hastaları tanıyan konmuş bireylerin yaşadıkları sıkıntılar ve hastaların genel yaşam kaliteleri üzerindeki spesifik etkilerini kapsamlı bir şekilde ölçmektir. Bu araç, özellikle glutensiz diyetin zorunlu olduğu kronik bir hastalığın bireyin günlük yaşam, duygusal iyi oluş ve sosyal ilişkiler üzerindeki yükünü belirlemeyi hedefler.

Ölçek, hastaların tedaviye uyumunu, hastalarının yönetimini ve glutensiz diyetin potansiyel psikososyal etkilerini izlemek için bir araç sunar. Elde edilen veriler, sağlık profesyonellerinin hastaların ihtiyaçlarına yönelik daha kişiselleştirilmiş müdahale stratejileri geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

Yapı

Çölyak Hastalığı Ölçeği (ÇHÖ), çölyak hastalarına bağlı yaşam kalitesini çok boyutlu bir yapı olarak ele alır. Ölçek, toplam 28 madde ile dört ana bileşeni ölçmektedir. Bu bileşenler, hastaların deneyimlediği zorlukların farklı yönlerini temsil eder:

Duygu Bileşeni: Hastalığın yol açtığı duygusal yükü, depresyon belirtilerini ve psikolojik tepkileri ölçer.

Gastrointestinal Semptomlar Bileşeni: Karın ağrısı, şişkinlik, ishal gibi sindirim sistemi rahatsızlıklarının sıklığı ve şiddetini değerlendirir.

Endişeler Bileşeni: Hastalığın geleceği, gıda kontaminasyonu korkusu ve diyet kısıtlamaları hakkındaki bilişsel kaygıları kapsar.

Sosyal Problemler Bileşeni: Diyet kısıtlamaları nedeniyle sosyal etkileşimlerde karışılan güçlükleri ve kısıtlanmış sosyal katılımı inceler.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe versiyonunun psikometrik geçerliliğine kanıt sağlamak amacıyla Yapı Geçerliliği çalışmaları yürütülmüştür. İlk aşamada Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır. AFA sonuçları, ölçeğin 28 madde ve dört faktörden oluşan teorik yapıya desteklemiştir.

Elde edilen dört faktörlü yapının geçerliliği, daha ileri bir istatistiksel teknik olan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile doğrulanmıştır. Bu analizler, Türkçe versiyonunun orijinal CDQ'nun yapısal modeline yüksek düzeyde uyum sağladığını ve Türk popülasyonunda geçerli ölçümler yapabildiğini göstermiştir.

Güvenirlik

Çölyak Hastalığı Ölçeği'nin (ÇHÖ) iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları Cronbach Alfa (α) değerleri ile değerlendirilmiştir. Genel olarak, ölçeğin güvenilirlik katsayısı $\alpha = .73$ ile $\alpha = .93$ arasında değişmektedir, bu da ölçeğin yeterli ve yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Alt bileşenlerin güvenilirlik katsayıları şöyledir: **Duygu Bileşeni** için $\alpha = .93$; **Gastrointestinal Semptomlar Bileşeni** için $\alpha = .86$; **Endişeler Bileşeni** için $\alpha = .73$; ve **Sosyal Problemler Bileşeni** için $\alpha = .75$ olarak bulunmuştur. Bu değerler, ölçeğin tüm alt boyutlarının güvenilir ölçümler sağladığını teyit etmektedir.

Faktör Analizi

Çölyak Hastalığı Ölçeği, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda 28 madde ve dört faktörlü bir yapı sergilemiştir. Bu faktörler, ölçeğin temel bileşenlerini (Duygu, Gastrointestinal Semptomlar, Endişeler ve Sosyal Problemler) oluşturmaktadır. Faktör yükleri, maddelerin ilgili teorik boyutlarına güçlü bir şekilde yüklendiğini göstermiştir.

Yapısal modelin doğrulanması Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile gerçekleştirilmiştir. DFA sonuçları, modelin veri ile iyi bir uyum sergilediğini ve ölçeğin dört faktörlü yapıya Türk

örnekleminde geçerli olduğunu kanıtlamıştır. Ölçekte toplam iki adet **ters madde** (negatif yönde puanlanan madde) bulunmaktadır.

Araç

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Öz Bildirim Ölçeği (Self-Report Questionnaire)

Language Available: Türkçe

Population Group: Çölyak Hastalığı tanısı konmuş yetişkin bireyler.

Age Group: Yetişkin

Population Details: Çölyak hastalığının yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini değerlendirmek isteyen klinik ve araştırma grupları.

Test Methodology: 7'li Likert Tipi Derecelendirme kullanılmaktadır. Yüksek puanlar, çölyak hastalığına bağlı sorunları veya semptomları şiddetinin yüksek olduğunu gösterir.

Anahtar Kelimeler

ÇHÖ, CDQ, Psikometrik Özellikler, Güvenilirlik, Geçerlilik, Yaşam Kalitesi, Gastrointestinal Semptomlar, Faktör Analizi.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilinmiyor

Affiliation Email addresses: aysegul.cakmak@hacettepe.edu.tr

Correspondence Address: Ayşegül Aksan (Sorumlu Yazar)

İzinler, Ücret ve Test Yolu

Ölçeğin Türkçe uyarlaması 2015 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin kullanımı ve izinleri hakkında bilgi almak için sorumlu yazar Ayşegül Aksan ile iletişime geçilmesi önerilir. Ticari kullanım ücretleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Kaynaklar

Aksan, A., Mercanl?gil, S. M., Häuser, W., & Karaismailo?lu, E. (2015). Validation of the Turkish version of the Celiac Disease Questionnaire (CDQ). *Health and quality of life outcomes*, 13(1), 82-89.

Makalenin eri?im ba?lant?s?: proxy2.marmara-elibrary.com

The original PDF can be downloaded here: celiac-disease-questionnaire-cdq-toad.pdf

Çölyak Hastalığı Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ NOT: Ölçeğin orijinal maddeleri kaynak içerikte yer almamaktadır. Ancak, ölçeğin yapısal özellikleri ve derecelendirme formatı aşağıda listelenmiştir:

Toplam Madde Sayısı: 28

Faktör Sayısı: 4 (Duygu, Gastrointestinal Semptomlar, Endişeler, Sosyal Problemler)

Derecelendirme Tipi: 7'li Likert Tipi

Derecelendirme Seçenekleri:

Hiç Katılmıyorum

Katılmıyorum

Kısmen Katılmıyorum

Kararsızım

Kısmen Katılıyorum

Katılıyorum

Kesinlikle Katılıyorum